

IDENTITÁS ÉS NÉVHASZNÁLAT

KEGYESNÉ SZEKERES ERIKA¹

BEVEZETÉS

Az asszonynevek, a feleségnevek formáival és a -né képző kialakulásával számos tanulmány foglalkozik.² A tudományos, névtani szempontú érdeklődés elsősorban a névformák leírására vonatkozik,³ másrészt a használati gyakoriság feltérképezésére.⁴ Kevesebb tanulmány foglalkozik a névhasználat és az identitás összefüggésével, illetve azzal a kérdéssel, hogy maguk a névviselek, a nevet választók, a nevet váltók és a saját nevükhöz ragaszkodó nők miként vélekednek a házasságkötés után választható névformák pragmatikai és szemantikai vonatkozásairól. Üdítő színfolt a tanulmányok sorában RÉVÉSZ Katalin (2001) munkája, aki interjúkat készített arról, hogy a korábban házassági nevet választók mennyire elégedettek a választott nevükkel, és aki arra is kíváncsi volt, hogy milyen hatást gyakorolt a nevet váltók énképére a férj nevének viselése. Még kevesebb tanulmány közelíti meg a névviselek kérdését a női identitás változásának aspektusa felől. E tanulmány célja a névformák és az identitás közötti bonyolult viszonyrendszer feltárása a házasságban élő, a házasodni készülő nők névviseleési hagyományai és szokásai alapján, támaszkodva a korábbi névtani vizsgálatok eredményeire, illetve a nők névhasználatával kapcsolatosan kialakult fórumviták és véleménycserék, korábbi és aktuális fórumbejegyzések érvelésének nyomon követésével.

¹ Miskolci Egyetem, Modern Filológiai Intézet, egyetemi docens

² Kertész Manó egyike volt azon nyelvészeknek, akik a -nő és a -né alakokat azonos értékűnek tételezték fel, és expliciten utaltak arra, hogy a -né birtokviszonyra enged következtetni. CSÚRY Bálint 1926-ban behatóan foglalkozott a -né képző nyelvtörténeti vizsgálatával, kialakulásával. PAIS Dezső (1951) teljes körűen tanulmányozta a -nő/-né és a nője/neje alakok nyelvtörténeti és szociopragmatikai összefüggéseit. FÜLÖP László (1983) a 16. századra vonatkoztatva, FERCSIK Erzsébet (2005) vizsgálatai pedig a 17–18. századra vonatkozóan foglalkoznak az asszonynevek társadalmi szerepével. Nyelvtörténeti vonatkozásban kiemelkednek B. GERGELY Piroska okfejtései és oklevelekből gyűjtött példái (1993, 1995).

³ Részletesen és több írásában is foglalkozik ezzel Fercsik Erzsébet. Tanulmányai sorában kiemelkedik *A magyar asszonynevek hagyományos és új formái* c. munkája, amelyben négy korszakra osztja nyelvünkben az asszonynevek hivatalos formáit, és bemutatja, hogy a hivatalos asszonynevek névformái nagyon is különböznek a nyelvhasználat aktuális névalakjaitól. Az egyes névalakokat szemléletesen ábrázolja Fercsik az említett munkájában, utalva az egyes névtani formák alaktanára.

⁴ Fontos tanulmányok, melyek statisztikai alapossággal tárják fel a névhasználati formák elterjedtségét és időbeli változását: Fercsik Erzsébet *A magyar asszonynevek hagyományos és új formái* c. tanulmányánya, amelyben az országosan leggyakrabban választott névformákat ismerhetjük meg, illetve LACZKÓ (1996) és pl. ZAHUCZKY Mónika (1997) írása, amelyekből a névhasználati formák regionálisan preferált változatait követhetjük nyomon.

A név és viselője között egyedi viszony áll fenn, amit a névtan különböző szempontok bevonásával elemez.⁵ Ezek közül az egyik legfontosabb az egyedítés. Ez a funkció arra utal, hogy a név viselőjét a közvetlen környezete vagy a hivatalok regisztrációs rendszerei bármikor egyértelműen be tudják azonosítani. A férjezett nők esetében a *Nagy Zoltánné* névforma hivatalosan a feleségszerep alapján azonosítja be a név viselőjét. Ebben az inter-pretációban a nő, a feleség identitása korlátozott, hiszen valamennyi kontextusban hivatalos és kevésbé hivatalos kontextusban egyaránt a feleségszerepben kerül említésre és azonosításra. Jól tükrözi ezt a korlátozást a *-né* képzős alakok rövidített formái is, például megszólításokban gyakran halljuk a *Nagyné* névformát, és nem szokás a *Nagyné Takács* megszólítás akkor sem, ha a név viselője a házasságkötés után a *Nagyné Takács Judit* névformát választotta. Az egyedítés különleges esete érvényesül a szóbeli említés kontextusaiban, amikor a nők a szomszédságból egymást egy kötetlen beszélgetés keretében csak *Sanyiné*nek vagy *Pistáiné*nek említik. Ezt az alakot Szabolcs-Szatmár megyei falvakban lehet még ma is hallani, bár egyre ritkábban.

Valamennyi fentebb említett névforma magában hordozza a névhasználat kulturális jelentését is. Az asszonynevek jelentésstruktúrái ugyanis a név viselőjének családi állapotára utalnak, és az asszonynevképzés névformái kódolják a nő, a feleség, a hajadon státusához és a házasság intézményének társadalmi megítéléséhez kapcsolódó értékítéletet. A férjezett nők névhasználati szokásai tükrözik a nők önazonosság tudatát is. Ez az összefüggés a név identitásjelölő szerepét hangsúlyozza. A születési név megtartása (a házasság kötés után is) vagy az ún. hagyományos névstruktúra, azaz az asszonynevképzős alak(ok) elfogadása, adott esetben büszke viselése, különféle identitásokat feltételez. Ebben a tanulmányban a házasságot kötött vagy közvetlenül előtte álló nők névviselési szokásait mint identitásjelölő szemantikai információt interpretálok, és azt vizsgálom, hogy milyen viszonyban áll egymással a választott vagy elutasított névforma és a névhasználat által is kifejezett identitás motíváltsága a korábbi névtani adatok, illetve internetes fórumok vitaanyagának tükrében.

LEÁNYKORI NÉV, SZÜLETÉSI NÉV, ASSZONYNÉV, FELESÉGNÉV ÉS HÁZASSÁGI NÉV – A NŐI IDENTITÁS VÁLTOZATAI A NÉVHASZNÁLAT FÜGGVÉNYÉBEN

A legtöbb európai ország nyelvi és szociokulturális hagyományai azt követelik meg, hogy a házasságkötés után a nő változtassa meg nevét. A házasságkötéssel megváltozik a nők társadalmi státusa, amelyet az új név is hivatott szignalizálni. A nők nagyobb része a születési nevét, amelyet korábban Magyarországon leánykori névként emlegettünk, és amelyet a névtan gyakran apai névként is aposztrofált, nem viszi magával az új névhasználati kontextusba. Ez a kontextus szorosan összefügg a házasságban élő nő státusával: A nők az apai ágon örökölt családnévet felcserélik a férjük családjának nevével, ezzel is kifejezve, hogy ezentúl az új családhoz tartoznak (vö. FERCSIK, 2002b). A *-né* képzős névalak utal a házassági vi-

⁵ A személynevek általános és speciális funkcióiról bővebben: J. SOLTÉSZ, 1979; HAJDÚ, 2003.

szonyra, a családi állapot és az identitás részbeni megváltozására: a nő a névcserével új szerepkörbe lép be, mégpedig a feleség szerepébe. Ezzel kapcsolatosan két kérdés is felmerül. Az egyik az, hogy például a *Takács Jánosné* vagy a *Takácsné Tóth Ilona* névformák értelmezhetőek-e úgy, mint olyan új vagy megváltozott identitások, amelyek megfelelnek a társadalmi elvárásoknak is? A másik kérdés pedig az, hogy a -né képzős névforma szemantikailag konnotálja-e a nő alárendelt státusát, és mivel magyarázható az, hogy egy névhasználati szokás önmagában is utal arra, hogy a feleség a férj függeléke (*Nagyné*).

Ezekre a kérdésekre két szempontból is érdemes válaszolni. Egyrészt a feleségnevet (asz- szonynevet) használók szempontjából, másrészt pedig az őket megszólítók, megnevezők szempontjából. Az egyik esetben önazonosságról van szó, a másik esetben pedig egy olyan kontextusról, ami erőteljesen befolyásolja a név viselőjének identitását. Gyakran vagyunk tanúi, hogy a nők telefonban vagy e-mailben úgy használják a nevüket, hogy kombinálják a férjük vezetéknévét a saját keresztnévükkel (*Nagyné Kati/Nagy Kati*), annak ellenére, hogy hivatalosan nem ezt a nevet anyakönyveztették, vagy esetleg ők maguk is a rövidebb *Nagyné* formával azonosítják magukat. Ez utóbbi alak a nő függelék voltát hangsúlyozza. Ezek közül egyik sem hivatalos névforma, mégis sokat elárul a név viselőjének identitásáról.

Ezen modern példák megértéséhez nyelvtörténeti szempontból is érdemes tanulmányozni a -né képzős alakok kialakulását. A névtani munkák (pl. FERCSIK, 2002a) feleségnévképzőnek vagy asszonynévképzőnek nevezik. PAIS (1951) kutatásai alapján ismeretes, hogy valójában nem is képzőről van szó, hanem a nő főnév alakváltozatáról. Képzői szerepbe csak a 16. század folyamán került, és a nyelvtörténeti kutatások (B. GERGELY, 1993, 1995; SZABÓ T., 1970, 1972) számos példát találtak arra, hogy csatolható volt közszóhoz (*kocsmárosné, molnárné*), és ebben az értelemben jelenthetett rangot és felemelkedést is a nők számára (*papné, tanítóné, kántorné*). Az identitás és e képzőnk közötti összefüggéshez fontos nyelvtörténeti adalék, hogy akire a köznévi megjegyzés vonatkozott, voltaképpen birtokviszonyban volt a közméltósági cím, a rang viselőjével (a bíróné a bíró felesége volt), aki ugyan a házassági okiratban megtarthatta lánykori nevét, megszólításában azonban nagyobb szerepet játszhatott az a tény, hogy ő egy közjogi méltóság hites asszonya vagy özvegye volt. Régi házasságlevelek és periratok (például boszorkányperek anyagai – névtani szempontból is feldolgozta pl. FERCSIK, 2003, 2004) arról is tanúskodnak, hogy először nem a *Nagy Jánosné*, hanem a *Nagy János neje* volt használatos a feleség, a boszorkány azonosítására. Ezek a névhasználati formák ugyanúgy utaltak a feleség státusára, társadalmi rangjára, mint a mai névformáink, de a régi asszonyneveket presztízs és tisztelet vette körül (B. GERGELY, 1993, 1995). Ezek a dokumentumok és oklevelek azt őrizték meg számunkra, hogy a nők megszólításának, megnevezésének íratlan társadalmi szabályai voltak, amelyek konnotációja tükrözte a nők társadalmi helyzetét és a róluk alkotott véleményeket.

Ez nem változott akkor sem, ha a nők különböző foglalkozásokban és hivatásokban a nyilvánosság elé léptek. A névhasználat és az identitás közötti közvetlen összefüggést jól példázza a nyilvános szereplést vállaló nők, főként az írói vagy

politikai pályát választó nők névhasználatára. Egyes kutatások szerint (KERÉNYI, 1997) színházi szerepbeosztások és próbák lapjain sok példa van arra, hogy a színésznők körében elterjedt volt férjük vezetéknevének és saját keresztnévüknek a viselése mint nem hivatalos névforma. A divatlapokban és a női lapokban is gyakran írták alá szerzőként is ebben a formában a nők a cikkeiket (FÁBRI, 1998). De találunk példát arra is, hogy Szendrey Júlia Petőfinéként írta alá írását, annak ellenére, hogy tőle a megszokott forma a leánykori név használata volt a költővel kötött házassága után is. A férjezett névformának a használatát minden bizonnyal az egyértelmű beazonosítás és a társítás a híres költővel motiválhatta. Pesti divatlapokban gyakran cikkezett női témákkal kapcsolatosan O' Donell tábornokné, s a név mögött Tarnóczy Malvina rejtőzött (FÁBRI, 1998). Csak férjezett nevükön jelentettek meg cikket például Vachottné (Csapó Mária) és Gyarmathy Zsigáné, illetve Lázár Mórné a *Hölgyfutárban* (FÁBRI, 1998). Szemere Pál feleségét, aki szintén publikált írásokat, „csak” Szemere Krisztinaként ismerjük.

Híres írónők és publicisták névválasztásának motivációjáról, az identitásuk, az önazonosságuk és a hivatásuk közötti lehetséges összefüggésekről írt több tanulmányt FÁBRI Anna (1998, 2001). Szerinte a névviselés problematikája nem adott okot a 19. században közszerepet vállaló nőknek az önazonosság-zavarra (FÁBRI, 1998). Fábri úgy látja, hogy a lehetséges és a valójában is használt névformák az identitás változatainak kifejezőeszközei. Elemzésében kimutatta, hogy a kor írónőinek 25%-a a férjhezmenetele után is a lánykori nevét használta. Kevesebben vannak azok, akik nevet váltottak, és csak asszonynéven publikáltak vagy szerepeltek a színpadon. Nagyjából 10%-ra tehető ez az arány (vö. FÁBRI, 1998). Tipikusnak volt mondható, hogy a közéletben ismert nők „váltogatva” használták nevüket. Mint ahogyan Fábri Anna is megjegyzi, Szendrey Júlia kimerítette az összes lehetőséget és névváltozatot: *Petőfiné, Petőfi Júlia, Petőfiné Szendrey Júlia, Petőfi Sándorné, Szendrey Júlia*.

A publicista nők helyzetéhez nagyon hasonlított a színésznőké. Esetükben is központi jelentőségűnek számított, legalábbis a karrierjük szempontjából, hogy milyen nevet, pontosabban kinek a nevét viselik, a sajátjukat vagy a mecénás szerepét is betöltő férjéét. KERÉNYI (1997) meglátása szerint a színésznők névválasztásában a hivatalos vs. nem hivatalos és a kontextus lehetett a meghatározó elem. Az asszonynév használata bizonyos védettséget adott a színésznőknek. Déryné például szinte csak asszonynéven szerepelt a címlapokon, de a színésznők körében gyakran számított a férj vezetéknevének és a saját keresztnévnek a viselése is (Rehák Anna). De nem volt ritka az sem, hogy a címlapon is csak ennyi állt: Kassainé (vö. KERÉNYI, 1997).

A fenti példánál is érdekesebb, milyen nevet használtak az írónők az autobiografikus írásaikban. Ennek vizsgálatára vállalkozott PETRES CSIZMADIA is (2012), és az elemzett névformákból arra következtet, hogy a választott vagy használt név lehet az ön-alárendelés vagy az ön-elidegenedés kifejezője a női önéletrajzi írásokban. Mindkettő a név identitásformáló erejét bizonyítja. Ez a tanulmány arra a következtetésre jut, hogyha a szerzőnő csak férjezett nevén emlegeti magát és a környezetében élő nőket (pl. Csapóné), akkor ez csupán csak látszat-önazonosság,

mert ez a névforma a teljes szövegek koherenciáját is figyelembe véve a nő társadalmi függőségi viszonyát és alávetett pozícióját fejezi ki, mégpedig szemléletes formában, mert a női lét- és identitásformát a férjtől teszi függővé. PETRES CSIZMADIA (2012) úgy véli, hogy jelzésértékű, ha a nők az önéletrajzi írásokban a névhasználatuk történetét is tematizálják, és a férj nevének kötelező viseléséből adódó identitászavarukat, konfliktusaikat vagy a férj nevének elutasításából fakadó problémáikat is bemutatják. A női önéletrajzi irodalomban, ha nem is túl gyakran, de azért találunk ellenpéldákat is. Anna Dosztojevszkaja csakis úgy hallatja a hangját, mint Dosztojevszkij felesége, jelezve, hogy saját életútja, önmegvalósításának korszaka ebben a szerepben kezdődhetett el.

A mai névhasználat és az identitás összefüggéseinek megértésében figyelembe kell venni azt a szempontot is, hogy a névhasználati szokások nemcsak korhoz kötöttek, hanem nyelvváltozathoz⁶ is, és ezzel együtt befolyásolják a társadalmi és a közéleti szerepek elfogadottságát is. A hagyományos -né képzős névforma választása és viselése a nők részéről lehet a hagyománykövetés és a szabálykövetés része is, de függvénye a gyakorolt hivatásnak is (FERCSIK, 2002a, 2002b). Fericsik adatai szerint például 1974 és 1995 között a nők több mint fele (53,5%) követte a hagyományokat, és vette fel a házasságkötéskor a férje teljes nevét, holott a névhasználati szabályozás arra már lehetőséget adott volna, hogy részben vagy teljesen megtartsák leánykori nevüket. Sokan úgy interpretálják ezt a tényt, hogy a régi, leánykori identitás feladása és az új, az „asszonyszerep” hivatalosítása történik meg a névváltoztatással együtt. FERCSIK (2002b) névtani aspektusból és az identitás megőrzésének, a leánykori identitás nem teljes feladásának szempontjából „kompromisszumos megoldásként” értelmezi a *Nagyné Kovács Mária* névformát, amelyben ötvöződik a név viselőjének régi és új identitása.

A névválasztás, amennyiben erre a törvények módot adnak, nagymértékben függ az életkortól, az iskolai végzettségtől, a foglalkozástól, a családi hagyományoktól, de befolyásoló tényező a lakóhely, a településszerkezet, a közvetlen környezet névvisseléssel kapcsolatos attitűdjei, a férj vagy a férj családjának, a feleség családjának az elvárása is. Mindezen tényezők mellett nem elhanyagolható a nyelvi divat sem. Számos névtani kutatás bizonyította, hogy a fiatal nők körében drasztikusan csökkent a hagyományos -né képzős alakok elfogadottsága (FERCSIK, 2002a, 2002b). A pedagógusok körében például sohasem érte el az országos átlagot a -né képzős forma, és körükben nagyjából egyharmaddal mindig is magasabb volt a „kompromisszumos” alak választásának az aránya (FERCSIK, 2002a). A névhasználat és ezzel együtt vélhetőleg a női identitás változását is mutatja, hogy Fericsik kutatásai szerint 1996 és 2003 között határozottan nőtt azok aránya, akik a születési név megtartása mellett döntöttek a házasságkötéskor is. Ennek a tendenciának az erősödéséhez feltétlenül hozzájárul a nők gondolkodásmódjának a megváltozása,

⁶ A vonatkozó adatokat feldolgozzák: DEBRECENI Anikó és BALOGH Lajos (1995) Kárpátalja vonatkozásában, MISAD Katalin (2012) részletes adatokat közöl a szlovákiai magyar nyelvváltozatra vonatkozóan, B. Gergely és Szabó T. a tanulmányban is említett írásaiból sok érdekességet tudhatunk meg az Erdélyben beszélt magyar nyelvváltozatra nézve.

és tekinthető ez a feminizmus hatásának is. A vidéki környezetben élő nők közül sokan még mindig a hagyományos férjezett nevet választják, mert úgy tartják, hogy az új életforma új névvel kezdődik (ZAHUCZKY, 1997). Fontos adalék, hogy korábban a vidéki nők nagyobb része válás után is megtartotta férjezett nevét, s erre a névhasználat szabályozása számára lehetőséget is biztosított (ZAHUCZKY, 1997). Napjainkra ez a tendencia is megváltozott: válás után a nők jó része visszatér születési nevéhez. A névválasztás individuális motívumainak megismerésében elengedhetetlen, hogy ne csak a statisztikai adatokra támaszkodjunk, hanem meghallgassuk az érintettek véleményét is. RÉVÉSZ (2001) empirikus vizsgálata arra kereste a választ, hogy milyen érveléssel változtatnák meg vagy tartanák meg változatlan formában nevüket a házasságban élő nők. Szentendrén élő, 1974 előtt házasságot kötött nőket kérdezett meg névviselési tapasztalatairól. A megkérdezettek 85,74%-a nyilatkozott úgy, hogy ma már más nevet választana. Az 1974 után házasságot kötött és a hagyományos, azaz a -né képzős nevet választók 76,19%-ban „bánták meg” döntésüket a névviselésre vonatkozóan. Mi okozza ezt az elégedetlenséget a nők körében? Az egyik adatközlő így fogalmazott: „Mintha ezzel maga az ember szűnne meg.” (RÉVÉSZ, 2001: 60) Ez a kijelentés fontos bizonyíték az identitás és a névviselés közötti összefüggésre, és arra utal, hogy a házassági név identitásjelző szerepet is betölt. A kutatásban résztvevők közül sokan hivatkoztak arra is, hogy „önérzetüket sérti”, ha írásban vagy szóban csak „-nék”. Elutasították például a *Kovácsné* megszólítás használatát a hivatalos levelekben, de szóvá tették azt is, hogy lekezelőnek tartják, ha a munkahelyükön is csak *Kovácsnének* szólítják őket, például ha telefonhoz hívják őket.

ÉRVEK ÉS ELLENÉRVEK INTERNETES FÓRUMOKON: „-NÉ AZ ESKÜVŐ UTÁN, KELL VAGY NEM?”

Több internetes fórum⁷ is foglalkozott, illetve foglalkozik rendszeresen a férjezett vagy elvált nők névhasználatának a lehetséges változataival. Ez azt mutatja, hogy a nők, a probléma valódi érintettjei számára korántsem egyértelmű a helyzet. A gyakori kérdések között szerepel a fórumokat használók között például az, hogy milyen jogi körülmények alapján kell vagy sem használniuk a házasságkötés után férjük nevét. Kötelezvény erre nézve jogi szempontból nem létezik, mégis a köztudatban sokan a nyelvi kultúránkban meggyökerezett asszonynév-viselési alapalakokat egyfajta szokásjogként definiálják. Ebből a szempontból érdekesek azok az érvek, amiket a házasságkötés előtt a nők a hagyományos asszonynév ellen felsorakoztatnak. A gyakorikerdesek.hu weboldalon indított vita (időtartama: 2010. 10. 26–2010. 11. 12., a topik neve: esküvő/asszonynév a válás után) a résztvevők között abból az apróból bontakozott ki, hogy a kérdező nem volt tisztában azzal, hogy milyen következményei lesznek annak, ha ő és a férjének a volt felesége is *Kis Péterné* néven fognak szerepelni az anyakönyvekben. Egy másik, hosszabb ideig

⁷ A vizsgálatba bevont fórumok: napvilag.hu, kerdezz-felelek.hu, tranxindex.hu, index.forum.hu, továbbá a Nők Lapja Café fórumoldalai és a NőBlog bejegyzései.

élő topikban az volt a kiinduló kérdés, hogy hogyan hat a házassági nevet viselőre az új neve, megváltozik-e a személyisége, máshogyan fogják-e őt kezelni a munkatársak, vagy manapság már nem is tulajdonítanak ennek nagy jelentőséget az emberek? A hozzászólók a kérdezőt egyértelműen lebeszélni szándékoztak arról, hogy felvegye a férje nevét. A leggyakrabban ismétlődő indokok a következők voltak:

- a modern női identitás egyik jelzés értékű mutatója, hogy a nőnek saját neve van,
- a „férj nevéen való futás” (idézet a fórum egyik hozzászólójának kommentjéből) teljesen elveszi a feleség önállóságát és a férj „tulajdonaként” jelöli meg (idézet a fórum egyik hozzászólójának kommentjéből)
- a feleségnek a házasságban is ugyanolyan jogokkal kell rendelkeznie, mint a házastársának, ennek jele, hogy megtartja a születési nevét („az önértékelése megköveteli a nőtől, hogy megőrizze nevét, amit születésekor kapott és ne cserélgesse azt”, idézet a fórum egyik hozzászólójának kommentjéből)

1. VITA: „AZ ASSZONYNEVET JOG SZERINT MEG LEHET TARTANI VÁLÁS UTÁN IS?”⁸

A vita lefolyása, a kommentek érvelési struktúrája egyértelműen azt mutatta, hogy a nők a nyelvhasználatban különbséget tesznek a névviselés fatikus funkciója és a törvényi szabályozás tartalma között: „[...] megmaradtam a lánykori nevemnél. Mindenki így ismer, attól én még a törvényes felesége vagyok a férjemnek, hiszen volt hivatalos esküvőnk.” (*privát bejegyzés, 2010. 10. 26.*) A fiatalabb és a házasságkötéstől korban még távolabb álló lányok véleménye azonban az volt, hogy azoknak az elvált nőknek, akiknek van gyerekük, inkább meg kell tartani a válás után is a férjzett nevüket, mert a fiatalok ezt tekintik hivatalosnak, és a név megtartása miatt nem merül fel a válás problémája, vagyis nem kell az iskolában a tanároknak, a diákok kérdezősködésére válaszolniuk. Az egyik bejegyzés írója leírja, hogy az ő szülei is elváltak, és az anyukája azért tartotta meg a férjzett nevét, mert nem akarta, hogy a válás ténye kitudódjon. A férjzett név megtartása mellett szóló érvként jelent meg az is, hogy a házasságkötés után ez lett a feleség környezetében elfogadott, hivatalos és új neve, amit viselnie kell, hiszen hosszabb ideig tartó házasság után mindenki ezt használja azonosító névként. Több esetben merült fel az is, hogy a férjzett név tekintélyt és védettséget ad, és „még jobban hangzik elváltan is mint a lánykori név” (*privát bejegyzés, 2010. 10. 26.*). A vitába bekapcsolódó férjzett vagy éppen elvált (és a férjzett nevüket megtartó) nők gyakran hivatkoztak a viselt férjzett névvel kapcsolatosan a megszokásra is, és azzal érveltek, hogy a lánykori név újbóli viselése folyamatosan a válásra emlékeztetné őket. A bejegyzések tanúsága szerint a férjzett név azonosító névi funkciója tehát a válás után is megmarad, s emellett arra is szolgál, hogy a társadalom előtt eltakarja a válás tényét, és bizonyos mértékben segít a régi, korábbi helyzet és identitás megőrzésében a társadalmi gyakorlat különböző kontextusaiban (pl. iskola, hivatalok, orvosi ren-

⁸ A bejegyzések forrása a következő: index.forum.hu, topik: asszonynev elváltan is.

delő). A látszatot fenntartó argumentáció csak kiegészül a megszokás és a „kényelem” hangsúlyozásával:

„Az én anyum is az apám nevét viseli, pedig elváltak. Kényelemből hagyta meg.

1. Nem akarta a lánykori nevét használni, mert úgy nem ismerte senki.
2. Nem kellett a papírokat újra megcsináltatni.” (*privát bejegyzés, 2010. 10. 26.*)

Néhány komment hivatkozik arra is, hogy a férjzett névtől való megválást a válás után a névtől és ezzel együtt egy korábbi identitás és létformától való megfosztásként interpretálják, mivel a volt férjük kijelentette, hogy az elvált feleség nem méltó már az ő nevének viselésére, és így nem is kívántak élni a törvény adta jogukkal, hogy a válás után is megtartsák a korábbi asszonynevüket. A bejegyzést írók legtöbb esetben nagyon is komoly problémát felvető szituációként kezelték a feltett kérdést, és ironikus választ mindössze egy kommentben találtam csak. A bejegyző azzal a javaslattal élt, hogy vezessük be törvényi szinten is az *ex* használatát, pl. *Ex Kovács Sándorné* vagy *Ex Kovácsné Nagy Mária*.

2. VITA: „FELVEGYÜK-E A FÉRJÜNK NEVÉT?”

Az általam elemzett 2. vita központi témája az volt, hogy egy fiatal, házasságkötés előtt álló kommentelő kíváncsi volt a transzindex.hu olvasóinak véleményére, és a fenti kérdést 2011. 05. 20-án tette fel az olvasóknak. Kérdésére összesen 38 hozzászólás érkezett. A vélemények ugyan megoszlanak, de a hozzászólók abban egyetértettek, hogy a feleség szerepének („új funkció”) nem feltétlenül kellene együtt járnia a nő részéről névcserevel, amit legtöbbször egyfajta önfeladásnak értelmeznek. Legfőképpen azért – írják a bejegyzésekben többen is –, mert a férfiak, a leendő férjek ragaszkodnak a névcserehez és „követelik” (*bejegyzés, 2011. 05. 21.*), tehát elvárják a nőktől a tradíciók követését. Viszonylag kevés azoknak a kommenteknek a száma, amelyek a nők egyenjogúságára hivatkozva csak a nők kezébe adnák a döntést, és a nőre bíznák, hogy ragaszkodik-e a hagyományokhoz, vagy sem. Az egyik komment érvelése arra mutat rá, hogy Magyarországon éppen a férfiak kevésbé elfogadó és a hagyományokat „betartató” (*bejegyzés, 2011. 05. 21.*) magatartása miatt alakul ki a nőkben a férjhezmenetel aktusával együtt az „új élet – új szerep – új név” igénye is. Ez az érvelés részben meg is magyarázza, miért választják napjainkban is a legtöbbször a leghagyományosabb névformát a -né utótaggal kapcsolatosan. A hagyományokhoz való ragaszkodás erősségét támasztja alá a család többi tagjának beleszólása a kérdésbe, minek következtében a névválasztást befolyásolja az anyós vagy a szülők véleménye is. A házasság előtt álló nők egy része tehát még ma is szembesül azzal, hogy a név viselése korántsem csakis személyes döntése, amely az identitásának megőrzésére irányul, hanem egyrészt társadalmi szokások és elvárások, másrészt családi nyomás nehezedik rá. A névváltoztatás szimbolikus értékére mutat rá, hogy jelzi a saját, korábbi családjából való kiszakadást, de kifejezi a férj családjára felé tanúsított tiszteletet is. A bejegyzések nagy

részből kicseng az, hogy a nőt számos tényező korlátozza e döntés meghozatalában. A hozzászólók egy része, aki személyes és saját döntést hozott a kérdésben, azt emeli ki, hogy a férj nevének felvétele számára azért volt természetes aktus, mert szimbolikusan az összetartozásukat fejezi ki. Ugyanakkor a modern, fiatal nők, a Nagy Jánosné formát „meredeknek” (bejegyzés, 2011. 05. 21.) tartják, és nem a „-nés toldalékolást” (bejegyzés, 2011. 05. 21.), hanem a férj vezetéknévének a felvételét követnék a saját keresztnévük megtartásával (pl. Kovács Mária). Szinte valamennyi bejegyzés argumentációs része a név és az identitás kérdésének összekapcsolása. Ennek egyik leglátványosabb megfogalmazása:

„Úgy gondolom, a név nem pusztán egy szó: önmagad leképezése, szimbóluma, amely életed során feltölt értelemmel, érzelemmel. Ugye, arra sem tudunk példát felhozni, hogy egy jól bejáratott brand nevét egyik napról a másikra lecserélték volna. Például nem tudjuk elképzelni, hogy a Coca Colát holnapról mondjuk Mici Colának hívjuk [...]” (A hozzászólás szerzője: Melinda, Közzétéve: 2011. 05. 20.)

A fenti vita a nő névviselése és az egyénisége közötti kapcsolatból kiindulóan szinte természetes módon fordult át abba a kérdésbe, hogy a férfiak patriarchális magatartása, a nők részéről tapasztalható hagyománykövetés mennyiben feleltethető meg a nők alárendeltségének is a házasságban. A nők alávetettségének közvetlen nyelvi bizonyítékeként kezelték a vitában sokan a névváltoztatás tényét és adott esetben kényszerűségét, és Nőtársak, ébresztő! felkiáltással arra buzdítottak, hogy a női egyenjogúság egyik állomásának még a 21. században is a nők önálló névválasztásáért való küzdelmet kell tekintenünk, hiszen (mint ezt a példák megerősítétek) a nők szabad névválasztása csak törvényileg garantált.

3. VITA: „NA, AZTÁN A LEÁNYNÉV, AZ A KÍNOS!”

A harmadik vita egy 1961-ben történt eset, visszaemlékezés alapján bontakozott ki a Napvilág Íróklub fórumbejegyzéseiben 2014-ben. Az eset a következőképpen történt:

„Történt egy alkalommal, hogy kórházba kerültem, már nem is tudom, mivel, talán éppen Attilám születésekor. Az ágyhoz jöttek az irodai alkalmazottak egy táska-írógéppel a fölvételt intézni azokhoz, akik nem mehettek el az irodába.

Hozzám érve, egy fiatal nő kérdezi tőlem az adataimat. Bemondom a nevemet. X-né F Katalin. A nő csak néz rám, mintha nem jól hallaná...

– Férje nevét mondja!

Megismétlem.

– De a férje keresztnévét, ne a lánynevét mondja!

Mondom neki, hogy az nem az én nevem!

Nem érti...

Elkértem tőle a gépet, és magam beírtam a nevemet.

Láttam rajta, még most sem érti, hogy nem Jánosné, Istvánné, vagy Sándorné vagyok...” (www.napvilag.hu)

A történethez hozzászólók szerint valójában nem sokat változott a helyzet, annak ellenére, hogy a nők a statisztikák alapján mind nagyobb városokban, mind kisebb településeken gyakrabban választják a lánykori (születési) név legalább részleges megtartásának lehetőségét. Azokkal a nőkkel szemben, akik saját nevükhöz részben vagy teljesen ragaszkodnak, ma is komoly előítéletek élnek. Azok, akik nem osztották a vitában ezt a nézetet, azzal érveltek, hogy az úrlapokon, nyomtatványokon van hely a családi állapot bejegyzésére, így mindenki láthatja, hogy „egy leánynévvel élő valaki lehet hites feleség is” (www.napvilag.hu, *bejegyzés dátuma: 2014. 12. 31, bejegyző: Mishu*). Az érvelésben különösen nagy hangsúlyt kapott a mondat partikulája, ami egyrészt alátámasztja az argumentumban a nő hagyományos szerepkörét, másrészt kiemeli, hogy a családi állapot definiálása ma Magyarországon továbbra is a névviseléssel egybeforrt társadalmi jelenség. A vitában, illetve a véleményalkotásban részt vevő hozzászólók megemlítik a kérdés életkori aspektusát is, és rámutatnak, hogy az idősebb korosztály a nyelvi divatot nem követhette, mert a leánynéven való emlegetés például a munkatársak körében nemcsak a hajadonságot jelölte, hanem a megbélyegzést is, ha valaki „leánynévvel szült”, annak ellenére, hogy a családi állapota szerint férjezett volt. Ezért alakulhatott ki az az egyszerű érv, hogy a lánykori név megtartása „szégyellni való”. A lánykori (születési) nevüket megtartó nők gyakran érveltek azzal, hogy őket nem a nyelvi konvenciók vagy a gyorsan változó nyelvi divatok befolyásolták a döntésükben, hanem az, hogy nem akartak hasonló névvel az anyakönyvi kivonatban szerepelni, mint az anyósuk. Az egyik hozzászóló ezt az érvet a következő módon fogalmazza meg:

„Nem akartam én lenni anyósom után a második Tiringer Józsefné, de tiszteletemet a férjem iránt feltétlenül ki szerettem volna fejezni: így hagytam el a lánykori családi nevemet, és vettem fel az övét, lettem Tiringer Tünde. A mai napig, rendszeresen problémát okoz, pedig azóta számos anyakönyvi variáció látott napvilágot.” (*bejegyzés: 2014. 12. 11, bejegyző: Tiringer Tündi*)

Ezek az érvelések egyrészt arra hívják fel a figyelmet, hogy a hagyományok tiszteletét a társadalom a nőktől elvárja, s maguk a nők is fontosnak tartják ezek megőrzését. Ez pedig azt sugallja, hogy a nők névviselése elsősorban nem egyéni döntésen alapszik.

4. VITA: „A KEDVES PÁROM ELFOGADTA”

A vizsgálatba bevont több vita, bejegyzés is foglalkozik azzal, hogyan állnak a kérdéshez a férfiak, illetve a férj családja. Ez egyrészt a patriarchális berögződések erősségére utal, másrészt a kérdésben érintettként szereplő nők döntési kényszerére. Az index.hu hozzászólója például felvetette, hogy biztos volt a döntésében,

amely a születési (a saját) név megtartására irányult, mindaddig, amíg az anyakönyveztető fel nem tette a kérdést, hogy a születendő gyermekek kinek a családi nevét fogják viselni. Ebben a döntési helyzetben a hozzászóló számára természetes volt a férj családi nevének az átörökítése, s világossá vált számára, hogy a saját névviselése valójában társadalmi és egyéni pozícióból szemlélve is lényegtelen döntéssé vált. Ugyanehhez a kérdéshez szólt hozzá Ebihall is, akinek megfogalmazása több szempontból is érdekes:

„Kedves párom elfogadta, hogy a nevét nem fogom viselni. Nem esik jól neki, de megértette, hogy ebben nekem kellett volna meghagynia a döntést.” (Ebihall, *bejegyzés dátuma: 2005. 12. 17*)

Az egyik szempont az, hogy a házastárs véleménye a nők számára döntő érvet is alkothat, de még ennél is fontosabb, hogy az idézet második mondatában valójában feltételes módban áll az ige. Ez azt bizonyítja, hogy a névviselésről való döntésben a nők nem élveznek szabadságot, legalábbis nem teljes mértékig igaz az, hogy szabadon hozhatják meg a döntésüket. Az erre a bejegyzésre reagálók elég gyakran hivatkoznak arra, hogy a vőlegény részéről vagy az ő családja részéről merül fel az igény arra, hogy „férjzett nevet” viseljenek. Ebben a keretben pedig arról van szó, hogy a nők felé elvárások fogalmazódnak meg, s a névviselés kérdésében kötelességük eleget tenni a társadalmi konvenciók által előírtaknak. A megnyilvánulók egy része (például Luisen is, 2005. 12. 04) ezeket az elvárásokat egyszerűen a gesztusok kategóriájába sorolja be, vagy éppen a férj nevének viselését a nő ajándékként interpretálja. Ez a két érvelési mód a személyes döntés kereteibe helyezi vissza a döntést, s úgy tesz, mintha a nő saját döntéséről volna szó, holott az érvelések visszájára fordításával a társadalmi konvenciók implicit megerősítését érhetjük el. Ennek a logikának azonban persze lehetnek visszacsapásai is. Például az, hogy a nőket elbizonytalaníthatja, ha a férjben fel sem merül, hogy a házastársa igényt tartana a saját nevére is:

„de így, hogy ő nem is egyszerűen kérte, hanem biztosra vette – így nekem már nem olyan”

Ebben a bejegyzésben is tetten érhető, hogy a nő részéről fontos a saját döntés meghozatalának az elvi lehetősége, s valójában a névviselésnél sokkal fontosabb elem ebben az argumentációban, hogy a nő szubjektumként, önálló döntéssel bíró egyénként lehessen jelen a folyamatban. Erről így az egyik női hozzászóló:

„a párom biztosra vette, hogy én Z.né akarok lenni, ettől meg én éreztem azt rögtön, hogy a névviselésnél sokkal fontosabb, hogy ÉN döntsek. Így most XY leszek egyelőre. És aztán majd még eldöntöm...” (Ebihall, 2005. 12. 14)

A bejegyzések nagy része a nők szemszögéből értékeli az eseményeket, és a szubjektív megközelítési módon túl körvonalazódnak az általános tapasztalatok is:

„hogy a gyerek anyuka nevét fogja viselni? Mert a férjem családnéve+a keresztnévem a nevem. Mondjuk furcsa is voltam magamnak,

mert 8-an szültünk egyidőben és mindenki valamilyené volt. De ez engem egy csöppet se zavart, se akkor, se később.” (Rocher, 2005. 12. 03)

5. VITA: „A LEÁNYNÉV MEGTARTÁSA JÓVAL KÉNYELMESEBB, NEM?”

Az elemzésbe bevont fórumokon felmerülnek érvek a leánynév megtartása mellett is. Ezekben az esetekben érdekes módon nincs szó a nők emancipációjáról, a nők identitásáról vagy a névváltoztatással együtt járó identitásváltozásokról. Ehelyett a hozzászólók a kényelmi szempont – mint álláspont – megvédésére fókuszálnak. Látszólagos ellenérvként a hozzászólók azt hozzák fel, hogy sokan azt a névformát, amikor a nők a házasságban felveszik a férjük vezetéknévét és a saját keresztnévükkel együtt használják, nem ismerik el házassági névként: „Végtére is a házasság állapot ugyanúgy nem derül ki ismeretlenekkel való kommunikációban, mintha megtartottuk volna a saját teljes nevünket.” (babika, 2014. 02. 02. index.hu) Az ennél valószínűbb érveket felsorakoztatók gyakran utalnak arra, hogy a „leánynév” megtartása hátrányokkal jár. Ezen a ponton a legtöbb vita, illetve a témához kapcsolódó beszélgetés visszakanyarodik a jól bevált érvelési módhoz: a névváltoztatás társadalmi elvárásaként fogalmazódik meg. Ezzel a vélekedéssel csak azok a bejegyzések mennek szembe, amelyek fórumain a nők egyébként is erőteljesebben képviselik érdekeiket. A névváltoztatás kérdésében például a fentiekben említett fórumokhoz képest emancipáltabb nézőpontot képviselnek a Nőblog.hu és a Nők Lapja Café hozzászólói. Ez utóbbi internetes fórumon azzal a kérdéssel indult meg a véleménycsere, hogy valaki a házasságkötés előtt kikérte nőtársai véleményét a névcsereéről. Itt a legtöbb hozzászóló a következő módon érvelt:

„Nálam ilyesmi szóba sem jöhetne, mert szerintem olyan hatást kellett, mintha a nő az esküvő után a férj tulajdona, tartozéka lenne, és nem önálló ember.” (N.k Lapja c@fe Aktuális 1/2 -->, később törölt hozzászólás)

Az idézett érvelésben az alapérvet a nő „ember volta” alkotja, és a nő a házasságkötést a birtoklás aktusával azonosítja. Az ilyen típusú véleményalkotásban a második fontos érvelési stratégiái a nő személyiségének, identitásának és nevének megőrzésére tett kísérlet:

„Számomra egyértelmű az, hogy én megőrzöm a saját nevem, mert az én vagyok. Gondoljatok az aláírásokra. Hogy írod azt alá, hogy Kovács Jenőné, amikor téged Nagy Rozáliának hívnak. Szerintem fontos jelentősége van a névnek.” (később törölt felhasználó, 2013. 02. 12)

Az idézett példák alapján világos, hogy az emancipált véleményeket osztó oldalak olvasói elavult szokásnak, régi nyelvi divatnak tartják a férjezett nevet. Ezekben a véleményekben sokkal nagyobb teret kap a nő önállósága, egyénisége. Egyedül

ezekon a fórumokon bukkant fel, hogy a nők egymásnak tanácsot adtak, hogyan győzzék meg a férjet, a vőlegényt a névcsere elutasításáról. A meggyőzést megcélzó érvek egyrészt az identitás megőrzésére utalnak, másrészt pedig világossá teszik, hogy az érvelésben a férfi partnereknek nem azt kell gondolniuk, hogy a nőknek a társuk nevével van a bajuk, hanem a -né mint olyan nem elfogadható a számukra. Ezt példázza a következő hozzászólás is:

„de ő úgy fogja fel, hogy a nevével van bajom. Ami persze nem igaz, nekem csak a toldalék sok.” (*dritu, 2013. 12. 02.*)

A NőBlog.hu írásai és beszélgetései is azt feszegetik, hogy személyiséget vált-e, aki nevet vált. Egy április 28-ai bejegyzés tanulsága szerint a nők többsége elfogadja, hogy a családi állapotának megváltozása befolyással van a további életére, és ennek úgymond mindenki számára látható/hallható „szignálja” a névváltozás. Az ettől eltérő véleményeket a bejegyzők általában nem osztják. A „bátrabbak” határozottabban érvelnek a név és az identitás összefüggése mellett is:

„Én úgy maradok, ahogy születtem. Se né, se testvér nem szeretnék lenni.

Én nem veszem fel a férjem nevét esküvő után, ez már eldöntött tény.

Nem ezen múlik:))))

Nekem a nevem valahogy a saját identitásom. Ha átváltoztatom, az már nem is én vagyok...” (*süsüke, 2013. 03. 02.*)

A nők a férjzett nevüket, a házasságkötés után használt nevüket a leggyakrabban új névként emlegetik. A nők a névcsere kapcsán azt a tapasztalatukat tették közzé a leggyakrabban, hogy az új névvel egyrészt ki tudják fejezni a családi állapotuk megváltozását, másrészt az új név az összetartozás érzését kelti bennük.

„Ezzel is jelezvén a Világ fele, hogy én hozzá tartozom!” (*becseigai, 2012. 10. 02.*)

ÖSSZEGZÉS

A házasságban élő nők névhasználatát befolyásolja a közízlés, a nyelvi kultúra és a törvényi szabályozás. Mindezen aspektusok mellett azonban érvényre jut a nők attitűdrendszere és identitástudata is abban, hogy melyik nevet használják „sajátjukként”. A saját névhez és identitáshoz való ragaszkodás mindig is erősebb volt az írónők, a tudós nők és a művésznők körében. A hagyományos névforma ellenérv nélküli viselése lehet egy új identitás tudatos felvállalásának eszköze. A hagyományos névforma ellenérvvel való viselése fakadhat abból, hogy a saját név elvesztése okán nem alakult ki az azonosságtudat a név viselőjében, de jelezheti a hagyománykövetés és a szabad választás közötti konfliktushelyzetet is. Az elemzett fórumok bejegyzéseiben ismétlődnek az érvek és ellenérv a házasságkötés utáni névviselés különböző lehetőségeire vonatkozóan. A választható névformák a nők számára lehetőséget biztosítanak a saját név megtartására, illetve a férj nevének felvételére. Az elemzés érvrendszere azt mutatta meg, hogy a nők döntését ebben a

kérdésben nagyon sok tényező komplex módon befolyásolja, s döntésük valójában nem mindig a saját akaratukat és véleményüket tükrözi.

IRODALOM

B. GERGELY 1993

B. GERGELY Piroska: Az erdélyi asszonynevek régi megnevezéseiről. *Névtani Értesítő*, 15. évf. 1993. 118–125.

B. GERGELY 1995

B. GERGELY Piroska: Mesterségűző asszonynevek megnevezései az erdélyi régiségben. *Magyar Nyelv*, 1995. 186–191.

CSÜRY 1926

CSÜRY Bálint: A -nő (-né) történetéhez. *Magyar Nyelv*, 1926. 280–281.

DEBRECENI–BALOGH 1995

DEBRECENI Anikó–BALOGH Lajos: Asszonynevek a Kárpátalján. *Magyar Nyelv*, 91. évf. 1995. 3. szám, 340–345.

FÁBRI 1998

FÁBRI Anna: Közíró vagy szépíró? *Kalligram*, 7. évf. 1998. január–február. Letölthető: <http://www.kalligram.eu/Kalligram/Archivum/1998/VII.-evf.-1998.-januar-februar-Ironoink/Koeziro-vagy-szepiro>

FÁBRI 2001

FÁBRI Anna: Író nők vagy írónők? A női dilettantizmus és professzionalizmus kérdése a 19. századi magyar irodalomban. *Rubicon*, 2001. 6. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/iro_nok_vagy_ironok_a_noi_dilettantizmus_es_professzionalizmus_kerdese_a_19_szazadi

FERCSIK é. n.

FERCSIK Erzsébet: *A magyar asszonynevek hagyományos és új formái*. Elektronikus dokumentum. <http://mnytud.arts.unideb.hu/nevtan/informaciok/pisa/ferm.pdf>

FERCSIK 2002a

FERCSIK Erzsébet: A tanári mesterséget űző nők asszonynevééről. In: GRÉCZI-ZSOLDOS Enikő–KOVÁCS Mária (szerk.): *Köszöntő kötet B. Gergely Piroska tiszteletére*. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2002, 41–45.

FERCSIK 2002b

FERCSIK Erzsébet: A házas nők névviseleése a XX. század utolsó éveiben – öt év statisztikájának tükrében. *Névtani Értesítő*, 24. évf. 2002. 99–107.

FERCSIK 2003

FERCSIK Erzsébet: A nők hivatalos megnevezése a XVII–XVIII. századi bozsorkányperek okirataiban. *Névtani Értesítő*, 25. évf. 2003. 115–122.

FERCSIK 2004

FERCSIK Erzsébet: Önjelölő asszonynevek a XVIII. századi boszorkányperekben. In: SZABÓ Géza et al. (szerk.): *Emberközpontúság a magyar nyelv oktatásában és kutatásában*. BDF, Szombathely, 2004, 40–45.

FERCSIK 2005

FERCSIK Erzsébet: Az asszonyok megjelölésére szolgáló névformák a XVII–XVIII. században. *Névtani Értesítő*, 27. évf. 2005. 31–39.

FÜLÖP 1983

FÜLÖP László: Női és asszonynevek a XVI. századi levelekben. *Névtani Értesítő*, 8. évf. 1983. 53–59.

HAJDÚ 2003

HAJDÚ Mihály: *Általános és magyar névtan*. Osiris, Budapest, 2003.

J. SOLTÉSZ 1979

J. SOLTÉSZ Katalin: *A tulajdonnevek funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979.

KERÉNYI 1997

KERÉNYI Ferenc: A régi magyar színésznők névhasználatáról. *Magyar Nyelv*, 93. évf. 1997. 3. szám, 343–346.

KERTÉSZ 1909

KERTÉSZ Manó: Nő, né. *Magyar Nyelvőr*, 1909. 122–123.

LACZKÓ 1996

LACZKÓ Krisztina: A mai asszonynev használata Budapesten. *Magyar Nyelvőr*, 1996. 161–167.

MISAD 2010

MISAD Katalin: *A magyar nemzetiségű nők névhasználatának jellegzetességei Szlovákiában*. Elektronikus dokumentum.
http://tntefjournal.hu/vol1/iss1/10_misad.pdf

PAIS 1951

PAIS Dezső: A -né képző. *Magyar Nyelv*, 1951. 1–12.

PETRES CSIZMADIA 2012

PETRES CSIZMADIA Gabriella: *A név identitásformáló szerepe az autobiografikus szövegtípusokban*. Elektronikus dokumentum.
http://www.ak.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/atfk/apaczainapok/2012/08_Nyelvtudomanyok_II._-_Irodalomtudomanyok.pdf

RÉVÉSZ 2001

RÉVÉSZ Katalin: Asszonynevek a szentendrei névhasználat tükrében. *Névtani Értesítő*, 23. évf. 2001. 57–75.

SZABÓ T. 1970

SZABÓ T. Attila: A magyar asszonynev és – még valami. In: *Anyanyelvünk életéből*. 1970. 308–317.

SZABÓ T. 1972

SZABÓ T. Attila: Anna asszony és társai. In: *Nyelv és múlt.* 1972, 245–249.

ZAHUCZKY 1997

ZAHUCZKY Mónika: Az asszonynévformák változásai városon és vidéken. In: B. GERGELY Piroska–HAJDÚ Mihály: *Az ötödik magyar névtudományi konferencia előadásai.* Miskolci Egyetem, Miskolc, 1997, 113–123.